

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи

технологии Тоҷикистон

доктори илмҳои техникӣ, дотсент

Амонзода И.Т.

с. 2023

ХУЛОСАИ

ДОНИШГОҲИ ТЕХНОЛОГИИ ТОҶИКИСТОН

Кори диссертациони Раҳимова Мунзифа Анваровна дар мавзӯи: «Коркарди технологияи маҳсулоти хӯрокии функционалӣ аз растании лӯбиғӣ» дар кафедраҳои технологияи маҳсулоти хӯрокаи Донишкадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ба номи академик М.С.Осимӣ ва технологияи истеҳсоли маводи хӯрокаи Донишгоҳи технологии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Дар вақти омода кардани диссертатсия Раҳимова Мунзифа дар кафедраи технологияи маҳсулоти хӯрокаи Донишкадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ба номи академик М.С.Осимӣ ҳамчун омӯзгори калон фаъолият дошт.

Раҳимова Мунзифа Анваровна соли 2011 Донишкадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ба номи академик М.С.Осимӣ аз рӯи ихтисоси “Технология консерваҳо ва концентратҳои хӯрока” бо дипломи аъло хатм кардааст.

Роҳбари илмӣ: Рашидов Наим Ҷалолович – доктори илмҳои кишоварзӣ, дотсенти кафедраи агротехнологияи ва экологияи саноати Донишкадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ба номи академик М.С.Осимӣ.

Мувофиқи натиҷаҳои муҳокима хулосаи зерин қабул карда шуд:

Мубрамии мавзӯ. Истеҳсоли маҳсулотҳои намуди омехта ҷустуҷӯи сарчашмаҳои нави сафедаро талаб мекунад. Бинобар ин, вақтҳои охир мулоҳизаҳои зиёд доир ба аҳамияти сафеда на танҳо ҳамчун сарчашмаи нерӯ дар ҳисоби арзиши ғизоии маҳсулот мавҷуд мебошад.

Ҳамчун сарчашмаи сафеда зироатҳои лубиёгӣ, ки ба онҳо лӯбиё, нахӯд, наск, мош, чормағзи заминӣ дохил мешаванд, истифода шуда метавонанд, зеро аз ҷиҳати таркиби химиявӣ ва арзиши ғизоӣ сафедаи ин зироатҳо ба сафедаҳои маҳсулоти хоми ҳайвонот — гӯшти паранда, гӯшти чорво, гӯшти моҳӣ ва шир наздиктаранд.

Ба сифати сарчашмаи ингредиентҳои функционалӣ зироати лӯбиёгии аз сафедаҳои пурбаҳо бой ва дар худ бофтаҳои хӯрокаи, моддаҳои минералӣ (бахусус калий, магний, фосфор) доранда, ки яке аз зироатҳои дар шароити Тоҷикистон маъмул аст, Лубиёи муқаррарӣ (*Phaseolus vulgaris*) истифода шуда метавонад. Ашёи мазкур ба ғайр аз таркиби химиявии нодир, инчунин бо дастрасӣ ва дороияти хосиятҳои беҳтар нисбати зироати анъанавӣ васеъ истифодашаванда – соя фарқ мекунад. Лӯбиё назар ба соя аз хусусиятҳои аллергӣ озод буда, барои халқи тоҷик маҳсулоти мутобиқшуда мебошад.

Аз сабаби бӯй ва тамъи махсус доштани лӯбиё, на ҳамаи табақаҳои аҳоли онро истеъмол мекунанд, бахусус кӯдакон майли ками истеъмоли онро доранд, лекин ҷоизи қайд аст, ки моддаҳои таркиби лӯбиё ба организми кӯдакон хеле фоидаовар мебошад. Бинобар ин бояд технологияро коркард намуд, ки он имконияти беҳтар кардани хусусиятҳои органолептикии лӯбиёро фароҳам оварад. Истеҳсоли концентрат яке аз роҳҳои ҳалли масъалаи номбурда шуда метавонад, зеро ҳангоми истеҳсоли концентрат чун анъана ашё пухта мешавад, ки ба хусусиятҳои он таъсир мерасонад. Чунин концентрат маҳсулоти тезтайёршаванда буда, дар истеъмол қулай аст. Онро ҳам ҳамчун маҳсулоти тайёр ва ҳам ҳамчун илова истифода бурдан мумкин аст. Ҳангоми илова намудани чунин концентрат ба нон ва маҳсулотҳои нонӣ маҳсулоти хӯрокаи функционалӣ ба даст овардан мумкин аст.

Ҳамин тариқ, тадқиқот ва коркарди технологияи маҳсулоти функционалӣ аз растании лӯбиёгӣ, васеъ намудани номгӯи маҳсулот, ғанӣ гардонидани бозори озуқаворӣ ва ғизои истеъмолкунандагон бо маҳсулоти нави дорои сафеда бо таркиби мутавозини аминокислотаҳоро фароҳам оварда, имкон медиҳад, ки сафедаи ҳайвонот ба сафедаи растанигӣ иваз карда шавад.

Мақсади кори диссертатсионӣ: Коркарди концентрат аз лӯбиё ҳамчун маҳсулоти тайёр ва истифодаи он ҳамчун иловаи ғизоии аз сафеда бой дар истеҳсоли маҳсулотҳои функционалӣ.

Мувофиқи мақсад **вазифаҳои илмӣ-тадқиқотии** зерин гузошта шуда буданд:

- таҳлили адабиётҳои илмӣ – техникӣ, маълумотҳои патентӣ ва сарчашмаҳои гуногун;

- интихоби навъи лӯбиё бо назардошти миқдори зиёди сафеда дар таркиби он, ки истеҳсоли он дар аҳоли бештар истифода мешавад;

- интихоби объект ва методҳои тадқиқот;

- муайянкунии таркиби химиявии ашё ва концентрати лӯбиё;

- аниқ кардани бехатарии сифати ашёи коркардшаванда;

- асосноккунии хосияти функционалии концентрати лӯбиё;

- муайян намудани вояи оптималии иловаи концентрати истеҳсолшаванда ба маҳсулоти функционалӣ;

- аниқ кардани таъсири концентрати истеҳсолшуда ба сифати маҳсулоти тайёр;

- муқоисаи сифат бо талаботҳои ҳуҷҷатҳои меъёрӣ;

- бо назардошти натиҷаҳои бадастомада тартибдиҳии дастурамали маҳсулоти тайёр бо иловаи концентрати истеҳсолшуда, ки барои баланд кардани арзиши биологии маҳсулот интихоб шудааст.

Навгони илмӣ диссертатсия. Тадқиқот соҳиби чунин навгониҳои илмӣ мебошад:

- бори аввал технологияи концентрати лӯбиё ба намуди хока коркард шуда барои истифода дар истеҳсоли маҳсулотҳои хӯрокаи функционалӣ ба истеҳсолот пешкаш карда шуд;

- дар асоси кори илмии иҷрогардида дастурамалҳо ва нақшаҳои технологияи истеҳсоли концентрат аз лӯбиё омода карда шуд;

- технологияи нони гандумин бо иловаи концентрати лӯбиё коркард карда шуд;

- маҳсулоти хӯрокаи истеҳсолшуда аз ташҳиси бехатарии сифат гузаронида шуд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии тадқиқот. Тарзи истеҳсоли концентрат аз лӯбиёгӣ ба барномаи таълимии кории фанни технологияи концентратҳои хӯрока дохил карда шуда, барои таълими донишҷӯёни ихтисоси 1_490101 – технологияи нигоҳдорӣ ва коркарди ашёи хоми ғизоӣ истифода бурда шуданд.

Дастурамали истеҳсоли нон бо истифодаи концентрати лӯбиё коркардшуда, партияҳои таҷрибавии онҳо дар корхона истеҳсол карда шуданд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои тадқиқот. Эътимоднокии маълумотҳои гирифташуда бо мувофиқии натиҷаҳои таҷрибавӣ бо назариявӣ ва инчунин нишондиҳандаҳои дар вақти тафтиши истеҳсоли натиҷаҳои асосии тадқиқот ба дастовардашуда тасдиқ мегардад. Тадқиқотҳои илмӣ дар давраи солҳои 2019-2022 гузаронида шуда, натиҷаҳои асосӣ дар нашриётҳои ватанӣ ва хориҷӣ оварда шудаанд.

Феҳристи интишороти муаллиф доир ба мавзӯи диссертатсия

А) Мақолаҳои ки дар нашрияҳои эътирофгардидаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:

1. Раҳимова М.А. Маҳсулоти функционалии серғизо барои хӯроквории умум ва кӯдакон аз растании лӯбиё// Паёми Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон: – Душанбе 2022.– №2(49).- с.79-83

2. Рашидов Н.Ҷ., Раҳимова М.А. Концентрати лӯбиё барои нахори хушки функционалӣ // Паёми Донишгоҳи технологии Тоҷикистон: – Душанбе 2022.– №4/II (51)- с.34-39

Б) Мақолаҳо, ки дар дигар нашрияҳо чоп шудаанд:

3. Раҳимова М.А., Ҷалилова С.П. Мюсли-батончик бо иловаи концентрати лӯбиё – маҳсулоти функционалии ғизонок // ДПДТТХ, Конференсияи илмӣ-амалии вилоятӣ бахшида ба “Бистсолагии омӯзиш ба рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф”, “Солҳои рушди саноат” ва “Рӯзи илми тоҷик”.- Хучанд, 2023.-56-62

4. Раҳимова М.А. Муаммои норасоии сафеда ва роҳҳои ҳалли он // ДПДТТХ, конференсияи илмӣ – амалӣ “Муаммоҳои саноатикунони комплекси агросаноатӣ дар шароити муосир”, бахшида ба 30-солагии Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва “Солҳои рушди саноат”, - Хучанд, 2022. – С. 124-127

5. Rahimova M.A. Bread with the addition of bean concentrate - product of functional nutrition [Research article] / The scientific heritage, Vol 1 #84 (2022), Budapest, Kossuth Lajos utca 84, 1204 ISSN 9215 – 0365, web: www.tsh-journal.com

6. Рашидов Н.Ҷ, Раҳимова М.А. Маҳсулоти рақобатноки маҳаллӣ бо истифодаи концентрати лӯбиё барои хуриши бачагон// ДПДТТХ, конференсияи илмӣ – амалии омӯзгорон, докторантон, PhD, магистрантон ва донишҷӯён бахшида ба эълон гардидани солҳои 2020-2040 “Бистсолагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф”, “Солҳои рушди саноат” ва “Рӯзи илми тоҷик”, - Хучанд, 2022. - С. 229-236

7. Рашидов Н.Ҷ., Раҳимова М.А. Истеҳсоли маҳсулотҳои хӯрокаи функционалӣ аз растании лӯбиёгӣ// Сборник научных статей/ материалы международной научно-практической конференции «Адаптация сельскохозяйственной отрасли к изменению климата и пути их решения», посвященный к 30-летию Государственной независимости Республики

Таджикистана и 90-летию со дня основания Таджикского Аграрного университета им.Ш.Шотемур. - Душанбе. – 2021. - С. 173-175

8. Раҳимова М.А., Комилова Д.А. Таҳлили ҳангомаҳои сифати нони гандумин бо иловаи концентрати лӯбиё// ДПДТТ, конференсияи илмӣ – амалии омӯзгорон, докторантон PhD, магистрантон ва донишҷӯён дар мавзӯи “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф”, ш.Хучанд, 5 майи соли 2021.-С.145-149

9. Раҳимова М.А., Комилова Д.А. Коркарди технологияи концентрат аз донаҳои лӯбиёи маҳаллӣ// Донишгоҳи технологии Тоҷикистон, конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ - амалӣ дар мавзӯи “Амалигардонии саноатикунони босуръати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун ҳадафи чоруми стратегияи миллӣ: проблемаҳо ва роҳҳои ҳалли он”, ш.Душанбе, Н.Қаробоев 63/3. 23-24 апрели соли 2021.-С. 26-30

10. Раҳимова М.А., Комилова Д.А. Дурнамои истифодаи лӯбиё дар саноати хӯрокаи// Донишгоҳи технологии Тоҷикистон, конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ - амалӣ дар мавзӯи “Амалигардонии саноатикунони босуръати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун ҳадафи чоруми стратегияи миллӣ: проблемаҳо ва роҳҳои ҳалли он”, ш.Душанбе, Н.Қаробоев 63/3. 23-24 апрели соли 2021.-С. 23-25

Хулоса: Кори диссертатсионии Раҳимова Мунзифа Анваровна мувофиқи талаботҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Хулосаҳои кори диссертатсионӣ ва мақолаҳои илмии мувофиқи мавзӯъ нашршуда тасдиқкунандаи дараҷаи илмии омӯзгори калон оид ба гирифтани унвони илмии номзади илмҳои техника аз рӯйи ихтисоси 05.18.01 – Технологияи коркард, нигоҳдорӣ ва коркарди хӯшагиҳо, лӯбиёгиҳо, маҳсулоти ғалладона, мевагию полезӣ ва ангурпарварӣ мебошад.

Диссертатсияи Раҳимова Мунзифа Анваровна дар мавзӯи “**Коркарди технологияи маҳсулоти хӯрокии функционалӣ аз растани лӯбиёгӣ**”

барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникаи аз рӯйи ихтисоси 05.18.01 – Технологияи коркард, нигоҳдорӣ ва коркарди хӯшагиҳо, лӯбиёгиҳо, маҳсулоти ғалладона, мевагию полезӣ ва ангурпарварӣ ба ҳимоя тавсия дода мешавад.

Хулосаи дар ҷаласаи кафедраи технологияи истеҳсоли маводи хӯрокаи Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон қабул карда шуд. Иштирок доштанд 11 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: “розӣ” – 11, “зид”- нест, “бетараф”-нест. Суратҷаласа № 11 аз 14.06.2023с.

Раиси Шӯрои Олимон,

н.и.т., дотсент

Ҳақимов Ғ. К.

Котиби Шӯрои Олимон,

н.и.т., дотсент

Шарипова М.Б.

Эксперти мустақил,

н.и.т., и.в.дотсент

Абдуллоева М.А.

Имзои Ҳақимов Ғ.К., Шарипова М.Б., Абдуллоева М.А.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори шӯбаи кадрҳо

ва корҳои махсус

Бухориёв Н.А.